Приложение към т. 1

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА „СТИМУЛИРАНЕ НА ПУБЛИКАЦИОННАТА АКТИВНОСТ В АВТОРИТЕТНИ МЕЖДУНАРОДНИ НАУЧНИ СПИСАНИЯ И ОТВОРЕНИЯ ДОСТЪП ДО НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ - 2“

1. НЕОБХОДИМОСТ ОТ ПРОГРАМАТА

Една от специфичните цели на Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2017 - 2030 година е устойчивото възстановяване на международните позиции на страната по количество и качество на международно видимата научна продукция. За реализирането на тази цел от особено значение е осигуряването на качествено образование и нарастване ролята на науката в икономиката на страната, като се засилят политиките, свързани с качествените аспекти на човешкия капитал, повишаване на интереса в обществото към науката, иновациите и разпространението на научни знания и насърчаване на отворената наука и подобряване на достъпа до научни публикации, които са едни от целите и на новия Закона за насърчаване на научните изследвания и иновациите.

В съвременната научна среда достъпът до информация, споделянето на резултати и прозрачността на изследванията са от ключово значение за развитието на науката и обществото. Поради това е необходимо активно да се насърчават учените да публикуват своите изследвания в международно признати и национални научни бази данни. Публикуването в бази данни като Scopus, Web of Science или национални репозиториуми осигурява широка видимост на научните трудове и улеснява обмена на знания между изследователи от различни държави и научни области. Така се стимулира сътрудничеството, което води до по-качествени и иновативни резултати.

Достъпът до публикувани материали в бази данни гарантира прозрачност и проверяемост на научните резултати, като същевременно предотвратява дублиране на усилия и ресурси. Това подпомага развитието на отворената наука (Open Science) и улеснява приложението на научните постижения в практиката, образованието и индустрията.

В периода 2021 – 2025 г. се изпълняваше приетата с Решение МС № 733/21.10.2021 г. на Министерския съвет Национална програма „Стимулиране на публикационната активност в авторитетни международни научни списания и отворения достъп до научна информация“, която приключи успешно. В резултат на успешното пилотно изпълнение на този инструмент е разработено второто издание на програмата .

Една от целите на настоящата програма е изследователите от ВУ и НО да бъдат стимулирани да публикуват с по-висок интензитет в издания, които попадат в системата от квартили, а подкрепата за Българската академия на науките (БАН) като водеща научна организация да бъде насочена към нарастване на дела на публикациите в най-авторитетните списания, принадлежащи към първите два квартила - Q1 и Q2.

Втората цел на настоящата НП е насърчаване на българските учени, ВУ и НО за ускорено реализиране на политиките за отворен достъп до научна информация, който от своя страна значително повишава видимостта на научния труд, конкретния изследовател, колектива от учени, висшето училище или научната организация, а и на държавата. Отвореният достъп до научните резултати създава условия за сътрудничество и участие в научни мрежи и проекти. Програмата е в изпълнение на Дейност 5.1. *Въвеждане на временна програма за насърчаване на публикуването в авторитетни международни списания с импакт фактор/ранг и повишаване на видимостта на публикуваните резултати* от Оперативния план за изпълнение на втория етап на Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2017 - 2030 г. и на Дейност 3 „*Създаване на стимули за активното участие на учените и организациите в културата на споделяне на научна информация и възприемането ѝ като стандартна практика от научноизследователската общност*“ от Националния план за развитие на инициативата за отворена наука в Република България. Очаква се тази подкрепа да продължи в устойчив процес в изпълнение на политиките и стратегическите цели за развитието на образователната и научната система в страната.

2. СРОК НА ПРОГРАМАТА – до 31.12.2029 г.

3. ОБЩ ИНДИКАТИВЕН БЮДЖЕТ НА ПРОГРАМАТА

Индикативният бюджет на програмата е до **14 668 725 лв.,** (7 500 000 евро) разпределени, както следва:

- 2026 г. – 4 889 575 лв. (2 500 000 евро);
- 2027 г. – 4 889 575 лв. (2 500 000 евро)
- 2028 г. – 4 889 575 лв. (2 500 000 евро)

Финансирането на програмата се извършва от Министерството на образованието и науката (МОН) на принципа на споделено финансиране, т.е. необходимо условие за участие в програмата е НО или ВУ да имат и прилагат вътрешни механизми и правила за стимулиране на публикационната активност на научноизследователските си колективи, както и на отворения достъп до научна информация.

4. ЦЕЛ НА ПРОГРАМАТА

Стимулиране на публикационната активност на научноизследователския състав и повишаване броя на научните публикации в авторитетни научни списания, реферирани или индексирани в световните бази данни Web of Science и Scopus, както и насърчаване на културата на споделяне на научна информация с отворен достъп и възприемането ѝ като стандартна практика от научноизследователската общност.

5. ОБХВАТ НА ПРОГРАМАТА

Програмата е насочена към изследователи от ВУ и НО, като за авторство на научни публикации в списания, реферирани или индексирани в световните бази данни Web of Science и Scopus, обвързано със споделяне на научни резултати в Българския портал за отворена наука, в институционални или международни хранилища, им бъде предоставяно допълнително възнаграждение, награди или други финансови стимули. ВУ и НО се ангажират да прилагат вътрешни механизми за стимулиране на публикационната активност на научноизследователските им състави, както и на отворения достъп до научна информация.

6. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

- Повишаване броя на научните публикации с български автори в списания, реферирани или индексирани в световните бази данни Web of Science и Scopus;
- Повишаване броя на научните публикации с български автори в списания от категориите Q1 и Q2 на Web of Science и Scopus, което ще се отрази положително върху рейтинга на ВУ и НО в международните научни класации;
- Повишаване на ангажираността на учените в инициативата за отворената наука и възприемането ѝ като стандартна практика от научноизследователската общност;
- Подобряване на видимостта и цитируемостта на българските учени и техните резултати, нарастване на броя международни проекти и интердисциплинарните изследвания, в които те участват;
- Осигуряване на високо ниво на научните изследвания и висока компетентност на изследователите в България;
- Повишаване на качеството на висшето образование в България;

- Улесняване разпространението и трансфера на знания и достигането им до гражданите и бизнеса, интензифициране на тяхното бързо практическо приложение и въздействие, подпомагане на студенти и обучаващи се, включително в режим на дистанционното обучение, чрез възможността за лесен достъп до научните трудове.

7. ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ПРОГРАМАТА

Настоящата програма дава възможност за:

- изследователите – научните им резултати придобиват видимост на световно ниво, създават се предпоставки за повишаване на персоналния индекс на цитиране на учените, както се спомага и за избягване на дублиране на усилията;
- ВУ и НО – повишаване на видимостта на научните резултати и на възможностите за международно сътрудничество, позицията им в международните научни класации, както и популяризиране на дейността им в обществото;
- обществото и отделните отрасли на икономиката – използване на най-новите научни резултати чрез повишаване на информираността им за тях и засилване на ролята на научните изследвания за преодоляване на икономически и социални предизвикателства, лица извън научната сфера могат да се възползват от достъпа до информацията при упражняване на професията си (например в сектора на образованието, здравеопазването, културата, туризма и др.);
- държавата – отвореният достъп разширява и ускорява прилагането и комерсиализацията на резултатите от научната дейност, подобрява прозрачността и отчетността на публичните средствата за финансиране на научноизследователската дейност, като по този начин повишава възвръщаемостта на публичните инвестиции в науката; повишаване на международния авторитет и на позицията в международните класации, включващи научни и научно-приложни изследвания.

8. БЕНЕФИЦИЕНТИ ПО ПРОГРАМАТА

Допустими бенефициенти са висшите училища и научните организации в страната с програмна акредитация за образователна и научна степен "доктор" от Националната агенция по оценяване и акредитация и разполагащи с профил в BPOS.

Средствата по програмата се разпределят към бенефициентите пропорционално на броя на научните им публикации за предходната година в издания, индексирани в световните бази данни Web of Science и Scopus и попадащи в системата от квартили, като за БАН се премират само публикациите от първите два квартила - Q1 и Q2.

При оценка на публикационната активност на ВУ и НО броят на публикациите в издания от съответната категория се умножава с коефициент, както следва:

- в издания от категория Q1: коефициент a1 = 10
- в издания от категория Q2: коефициент a2 = 6
- в издания от категория Q3: коефициент a3 = 3
- в издания от категория Q4: коефициентът a4=1

Взема се най-високата категория (с най-висок квартил) от научните области съгласно използваната база данни. При отчитане на статии, в които частта на съавторите от съответната организация е:

(а) под 10% от авторите се прилага коригиращ коефициент 0.5;

(б) под 1% от авторите се прилага коригиращ коефициент 0.05.

Разглеждат се само статии, в които има адрес на съответното ВУ или НО в България.

През втория и третия етап от програмата се въвежда втори показател, който отчита средствата, които НО и ВУ са изплатили за допълнителни трудови възнаграждения, награди или други финансови стимули (без тези по настоящата програма) на научноизследователския си състав за публикационна активност през предходната календарна година. По този показател се разпределят 25% от средствата по програмата за съответния етап, а останалите 75% в съответствие с оценката на публикационната активност на бенефициентите.

Прилагайки описания подход, средствата по програмата се разпределят, както следва:

<u>За първия етап съгласно формулата:</u>

$F_{(ВУ/НО)i}=S\times T_{(ВУ/НО)i}/\Sigma T_{(ВУ/НО)i}$

Където:

F – сумата, която получава съответният бенефициент – ВУ или НО

S – сумата по програмата за съответния етап

T – точките, които получава съответният бенефициент за публикационната си активност през предходната календарна година

$T_{(ВУ/НО)i} = 10N_{Q1}+6N_{Q2}+3N_{Q3}+N_{Q4}+0.5(10N^*_{Q1}+6N^*_{Q2}+3N^*_{Q3}+N^*_{Q4}) + 0.05(10N^{**}_{Q1}+6N^{**}_{Q2}+3N^{**}_{Q3}+N^{**}_{Q4})$

N_{Q1}; N_{Q2}; N_{Q3} и N_{Q4} - брой публикации от съответния квартил, редуцирани с $N^*_{Q1\div4}$ и $N^{**}_{Q1\div4}$

N*; N** - брой публикации, в които частта на съавторите от организацията е съответно под 10% или под 1% от авторите.

За БАН се премират само публикациите в категории Q1 и Q2.

<u>За втория и третия етап съгласно формулата:</u>

$F_{(ВУ/НО)i}=0.80S\times T_{(ВУ/НО)i}/\Sigma T_{(ВУ/НО)i} + 0.20S\times X_{(ВУ/НО)i}/\Sigma X_{(ВУ/НО)i}$

Където:

F, S и T – съответстват на същите величини, описани по-горе

X - средствата, които НО или ВУ са изплатили за допълнителни трудови възнаграждения, награди или други финансови стимули на научноизследователския си състав за публикационна активност през предходната календарна година

Допълнително условие за втори и трети етап:

Бенефициентите следва да предоставят не по-малко от 70% собствени средства за стимулиране на публикационната активност на научния състав от средствата, които е получил по програмата през предходния етап.

Бенефициент, трябва да осигурят свободен достъп:

- за втория етап на програмата на минимум 20% от научната продукция на организацията за предходната календарна година;
- за третия етап на програмата на минимум 35% от научната продукция на организацията за предходната календарна година.

За целта бенефициентите могат да ползват BPOS, собствено институционално хранилище или друго международно хранилище, отговарящо на изискванията на EOSC и OpenAIRE и регистрирано в OpenDOAR.

9. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА

9.1. В срок до два месеца след одобряване на програмата желаещите да получат средства по програмата ВУ и НО подават заявление в МОН, като предоставят:

- Вътрешни правила за формиране на работната заплата, регламентиращи заплащане на допълнително трудово възнаграждение, награди или други финансови стимули на научноизследователския състав, назначен на трудов договор, за авторство или съавторство на научни публикации в списания, реферирани или индексирани в световните бази данни Web of Science и Scopus.
- Методика за определяне на разпределението на средствата за допълнителни трудови възнаграждения, награди или други финансови стимули за авторство или съавторство на научни публикации в списания, реферирани или индексирани в световните бази данни Web of Science и Scopus. За всички етапи на програмата МОН осигурява научните публикации в списания, реферирани или индексирани в световните бази данни Web of Science и Scopus (с изключение автобиографични документи, отзиви за книги, арт изложби, филми и други отзиви) за предходната

година, необходими за изчисляване на оценката на публикационната активност на ВУ и НО.

9.2. За предоставяне на финансирането за всеки **следващ етап** от изпълнението на програмата бенефициентите предоставят в МОН следната информация, касаеща предходната календарна година:

- Финансов отчет за изплатените средства по програмата за допълнителни трудови възнаграждения, награди или други финансови стимули за авторство или съавторство на научни публикации в списания, реферирани или индексирани в световните бази данни Web of Science и Scopus;
- Финансов отчет за изплатените средства от бюджета на ВУ и НО за допълнителни трудови възнаграждения, награди или други финансови стимули за авторство или съавторство на научни публикации в списания, реферирани или индексирани в световните бази данни Web of Science и Scopus (без средствата по настоящата програма);
- Актуализирана методика за определяне на разпределението на средствата за допълнителни трудови възнаграждения, награди или други финансови стимули за авторство или съавторство на научни публикации в списания, реферирани или индексирани в световните бази данни Web of Science и Scopus, ако е приложимо;
- Справка за броя изследователи, получили допълнително трудово възнаграждение, награди или други финансови стимули за авторство или съавторство на научни публикации в списания, реферирани или индексирани в световните бази данни Web of Science и Scopus;
- Справка за научните трудове, предоставени за свободен достъп в BPOS, собствено институционално хранилище или международно хранилище, отговарящи на изискванията на EOSC и OpenAIRE и регистрирано в OpenDOAR;

9.3. На база предоставените документи МОН определя и предоставя съответното съфинансиране за текущия етап.

Бенефициентите са пряко отговорни за разпределението и отчитането на предоставеното съфинансиране и координират с МОН всички възникнали въпроси.

10. ДОПУСТИМИ РАЗХОДИ

Средствата по програмата могат да се използват само за допълнителни трудови възнаграждения, награди или други финансови стимули на научноизследователския състав за

научни публикации в списания, реферирани или индексирани в световните бази данни Web of Science и Scopus през предходната календарна година.

11. ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА

- Дял на подкрепените изследователи с допълнително трудово възнаграждение, награди или други финансови стимули за авторство на научни публикации в списания, реферирани или индексирани в световните бази данни Web of Science и Scopus по отношение общия брой изследователи на съответната НО или ВУ (% от общия брой изследователи);
- Нарастване на броя научни публикации на българските ВУ и НО в списания, реферирани или индексирани в световните бази данни Web of Science и Scopus (% на нарастване на показателя спрямо предходната календарна година);
- Нарастване на броя научни публикации на българските ВУ и НО в отворен достъп (% на нарастване на показателя спрямо предходната календарна година).

12. МОНИТОРИНГ

При реализация на програмата вътрешноведомствена комисия от МОН осъществява периодичен мониторинг, като в края на програмата и след представяне на окончателен отчет за изпълнението ѝ изготвя доклад, който се публикува на електронната страница на МОН.

Комисията се подпомага от независими експерти, притежаващи експертиза в ключови области, свързани с извличане или верифициране на данни от базите данни с наукометрична информация Web of Science и Scopus

13. ДЕМАРКАЦИЯ

Средствата по Националната програма не могат да се използват за дейности с еднакво предназначение, финансирани от фондовете на Европейския съюз, друго национално финансиране, както и други донорски програми.